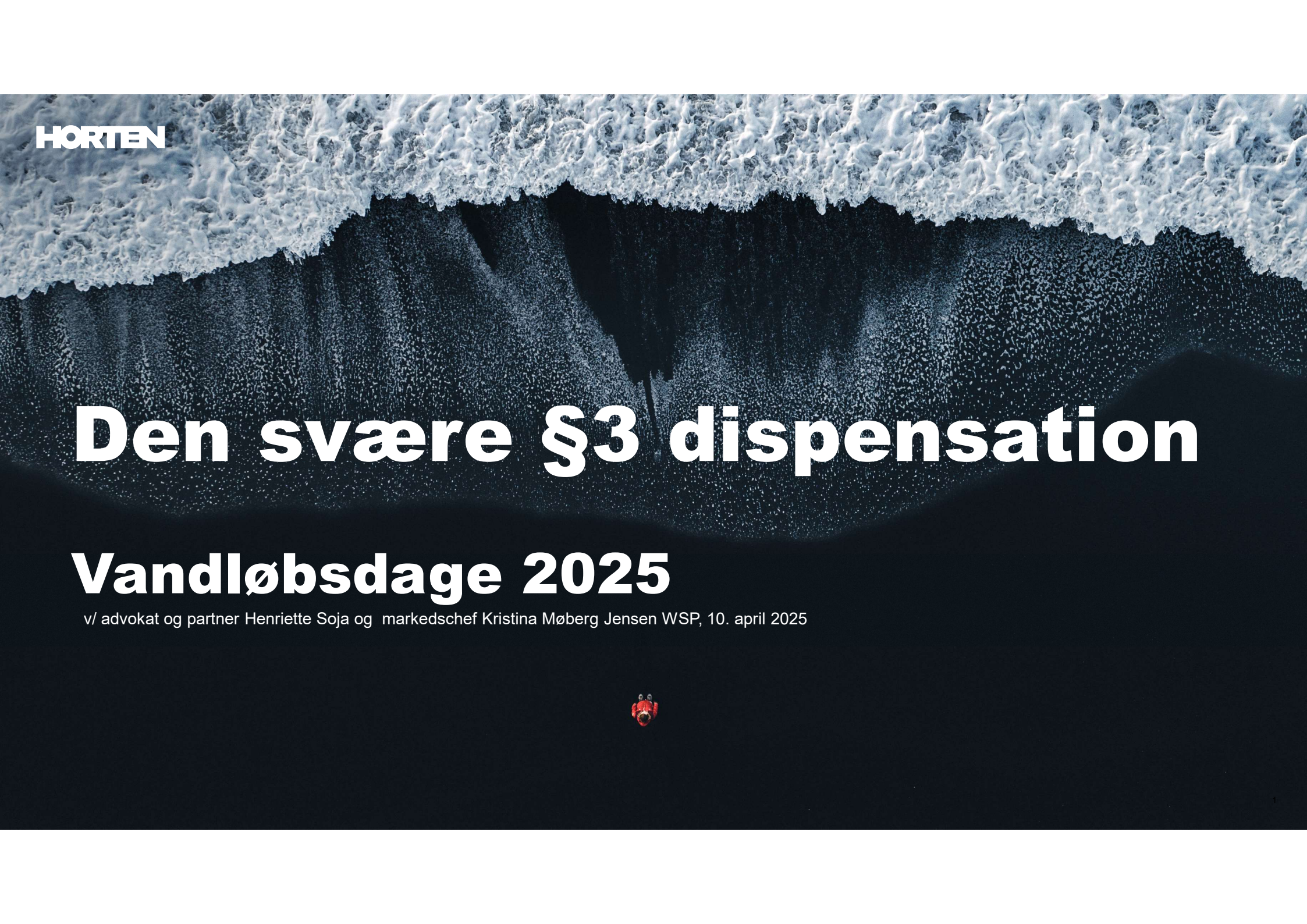

The background of the slide is a high-contrast, black and white photograph. The top portion shows the white, frothy crests of waves breaking. Below this, the water is dark and turbulent, with a swimmer visible in the center, their body and limbs creating a silhouette against the lighter water. The overall mood is one of struggle and effort.

HORTEN

Den svære §3 dispensation

Vandløbsdage 2025

v/ advokat og partner Henriette Soja og markedschef Kristina Møberg Jensen WSP, 10. april 2025

Præsentation af oplægsholdere

Henriette Soja

Dir: +45 33344293
Mob: +45 52344293
E-mail: hso@horten.dk

Henriette Soja har gennem en lang årrække specialiseret sig i miljøret og er en af Danmarks førende advokater inden for denne disciplin. Hun har således rådgivet i mange principielle sager inden for miljø-, plan- og byggeområdet.

Henriette har lang erfaring med udførelsen af miljørelaterede due diligence-projekter, compliance-programmer og risikostyring i private virksomheder. Hun har repræsenteret kommuner og private virksomheder i nogle af de største miljø- og byggesager i nyere tid, ligesom hun har gennemført advokatundersøgelser inden for miljø-, plan- og byggeområdet.

Henriette underviser på advokatfuldmægtiguddannelsen og på den særlige miljøjurauddannelse under Kommunernes Landsforening. Siden 1998 har hun været ekstern lektor ved Copenhagen Business School. Hun har endvidere en omfattende kursus- og foredragsvirksomhed, herunder specialkurser for myndigheder og private virksomheder om miljø-, kommunal- og forvaltningsret.

Karriere

Partner, Horten, 2006
Partner, Bech-Bruun, 2000-2006
Møderet for Højesteret, 2001
Møderet for landsret, 1996
Advokatbeskikkelse, 1993
Adv.fuldm., advokat, Bech-Bruun, 1991-2000
Juridisk kontor, Miljøstyrelsen, 1988-1991

Uddannelse

Cand.jur., Københavns Universitet, 1988

Specialer

Miljøret, planret & byggeret
Klimaret, forsyningsret og infrastruktur
Offentlig ret
Retssager
Energi, forsyning & infrastruktur
German desk

Kristina Møberg Jensen

Mobil: +45 21681631
E-mail: Kristina.M.Jensen@wsp.com

Kristina er Markedschef for Vandløb og Hydrometri i hele landet og har været i WSP i 18 år.

Hun er uddannet civilingeniør og har igennem årene specialiseret sig i alt inden for vandløbsområdet.

Karriere

WSP, 2006
DMU, 2005-2006

Uddannelse

Civilingeniør i Miljøteknologi, SDU

Specialer

Vandløbsadministration
Regulativrevision
Hydrometri
Proces og planlægning
IT (VASP, DVR, VandløbsGIS, VASGPS)
Undervisning og formidling

Agenda

**Case – eksempel på projekt hvor der er tvivl om §3
dispensationer**

Retsgrundlaget
Naturbeskyttelseslovens § 3
Dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2

Seneste praksis
Hvilke nye afgørelser findes der?

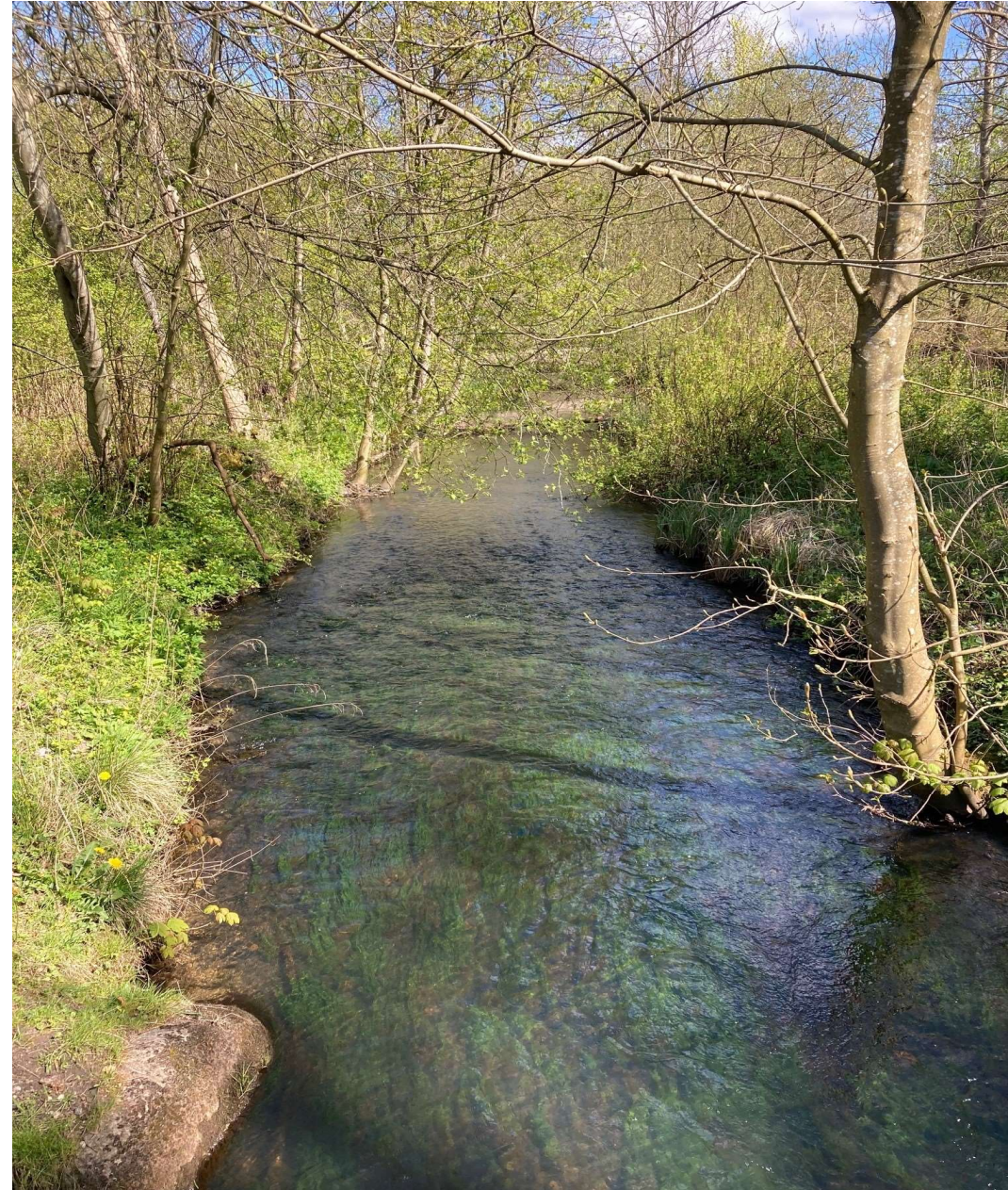
Hvad kan I tage med hjem?

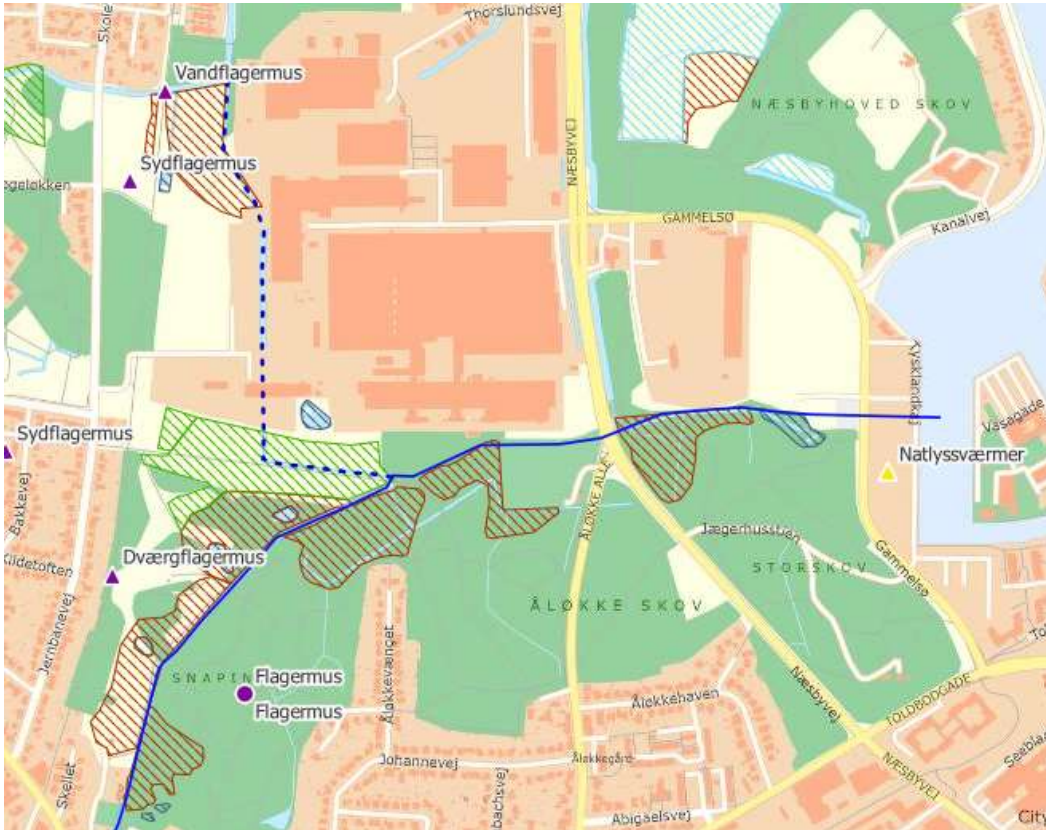
Hvornår støder vandløbsmedarbejderen på et behov for en §3 dispensation?

- Projekter i Vandløb
 - Reguleringer
 - Restaureringer og vådområdeprojekter
 - Oprensninger iht. regulativbestemmelser
- Anlægsprojekter
 - Byggemodninger
 - Større anlægsprojekter
 - Infrastruktur projekter?
- Klimaprojekter
 - Håndtering og rensning af overfladevand

Case – Eksempel på projekt, hvor der er tvivl om mulighed for §3 dispensationer

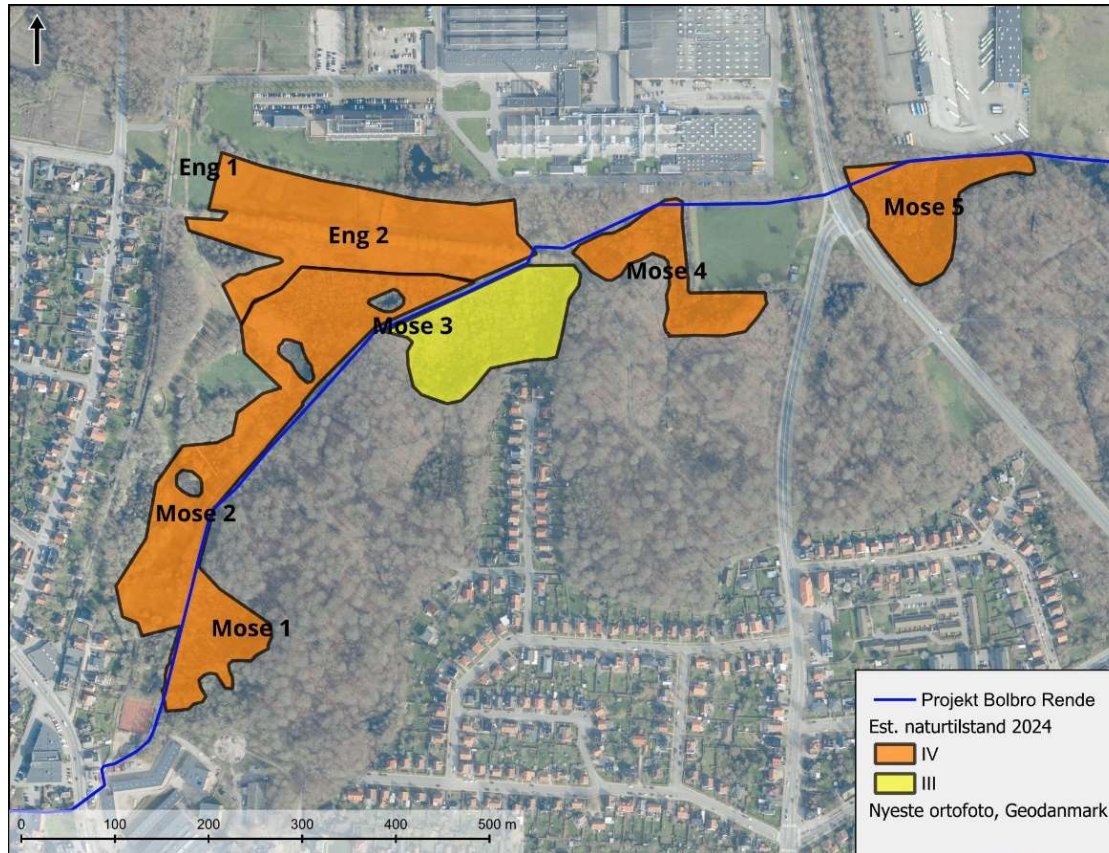

Vandkorridor Bolbro Rende

- Oplandet ønskes udvidet med nyt byggeri, men forsyningen vurderer, at dette ikke er muligt som vandløbet er i dag.
- Ønske om at forbedre mulighederne for vandhåndtering og rensning af vand fra Bolbro evt. som spildevandsteknisk anlæg med nyt udløb til Odense Havn fremfor Stavis Å.
- Vigtigt rekreativt område i Odense i fredskov så der skal være fokus på natur og rekreative muligheder
- I dag privat vandløb
- Vandløbet er §3 beskyttet og løber gennem/langs beskyttet mose og der er §3 beskyttet vandhuller
- Der er flagermus, padder og måske andre bilag 4 arter
- Er et fællesprojekt mellem kommune og forsyning

Vandkorridor Bolbro Rende

- Den historiske udvikling de sidste 25 år af de beskyttede naturtyper viser ud fra orthofotos, at naturtyperne måske er ved at vokse sig ud af deres udpegningsgrundlag?
- Søerne er tilgroet/forsvundet?
- Enkelte enge og mose er blevet betydelig vådere.
- Vandløbet er hydraulisk påvirket og der er ofte oversvømmelser. Ådalen kan ikke græsses, og der ses mange vedplanter som pil, høje stauder, tagrør og dunhammer.
- Med øget nedbør og hyppigere høje vandstande i Odense Kanal, peger pilen mest i retning af hyppigere og længerevarende perioder med høje vandstande.

Visionen – tre scenarier i idéfasen

1. Vandløbsscenariet
2. Overrislingsscenariet
3. (Søscenariet)

Men lige meget hvad:

- Ændres forløbet af vandløbet så det løber ud i havnen samt evt. genoprette vandløbet (mere terrænnært)
- Periodevis tilførsel af vand ud på beskyttet engen/mose
- Øge kapaciteten i søerne ved genopretning.
- Området skal have en rensekapacitet f.eks. aflejring af suspenderet stof.

Der er klar ambition om at:

- Forbedre naturen
- Beskytte naturen ved ekstremhændelser
- Udarbejde plejeplan

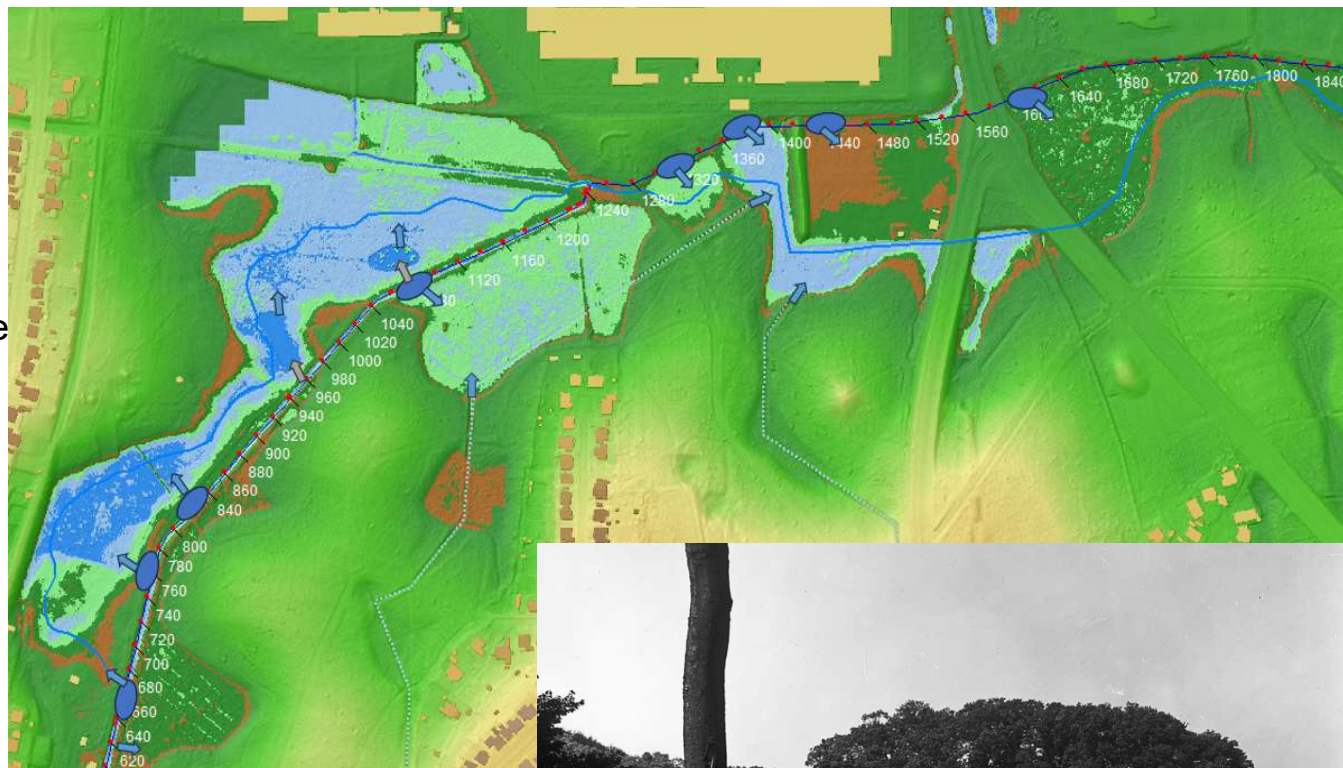

Foto: Næsbyhoved Sø, Odense Bys Museer (fjordspor.dk)

Spørgsmål?

Kan man få dispensation fra §3 til at anvende beskyttet natur til periodevis rensning af overfladevand?

Har det betydning at den beskyttede natur er blevet ringere pga. f.eks. klimaforandringer, og er i fare for at blive endnu ringere?

Hvad kan myndigheden stille af krav til ansøger ift. naturforbedrende tiltag?

Betyder det noget at områderne har rekreativ værdi?

Hvornår må myndigheden give en §3 dispensation?

Har myndigheden forpligtigelse til at opretholde en god naturtilstand eller er det naturen selv der "vælger" at vokse ud af §3 eller måske blive til en anden §3 beskyttet natur?

Hvornår er et projekt så vigtigt for almenvellet at en §3 dispensation kan/bør gives?

Hvor tungt vejer Naturbeskyttelsesloven ift. anden lovgivning f.eks. vandløbsloven, miljømålsloven, vandrammedirektivet, miljøbeskyttelsesloven, habitatdirektivet...?

HORTEN

Retsgrundlag

wsp

Naturbeskyttelsesloven § 3

”Stk. 1 Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m² eller af vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttede. **Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.**

Stk. 2. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af

- 1) heder,
- 2) moser og lignende,
- 3) strandenge og strandsumpe samt
- 4) ferske enge og biologiske overdrev,

når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, der er nævnt i stk. 1, er større end 2.500 m² i sammenhængende areal.

Stk. 3. Der må heller ikke foretages ændring i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2.500 m², når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der er omfattet af beskyttelsen i stk. 1.”

Indgrebstidspunktet
er afgørende for
vurderingen af, om et
areal er omfattet af § 3

Dispensation

- Hvis et område er omfattet af § 3, og et projekt, byggeri, aktivitet eller ny anvendelse af området vil medføre **ændringer i områdets tilstand** kræves dispensation
 - Det er altså en given aktivitets *virkning* der er afgørende for, om dispensation er nødvendig eller ej
 - Bagatelgrænse for helt perifere påvirkninger

Reglerne er udtryk for en generel samfundsmæssig interesse → dispensionspraksis er derfor restriktiv

Hvornår er dispensation påkrævet?

Vandløbsregulering?

Vandstandsændringer?

Vandløbsrestaurering?

Ændring af
vandløbsregulativ?

Vandløbs-
vedligeholdelse?

Klimatilpasnings-
projekter?

Spildevandsudledning?

Udsætning af dyr?

Hvornår kan der meddeles dispensation?

Naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2

"Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelserne i § 3, stk. 1-3..."

Hvornår foreligger der "særlige tilfælde"?

Det er ikke nok, at der er påvist en væsentlig anvendelsesmæssig, økonomisk eller rekreativ interesse i, at et indgreb finder sted jf. MAD 2004.1096.

Konkret interesseafvejning af flere modsatrettede hensyn

Restriktiv praksis

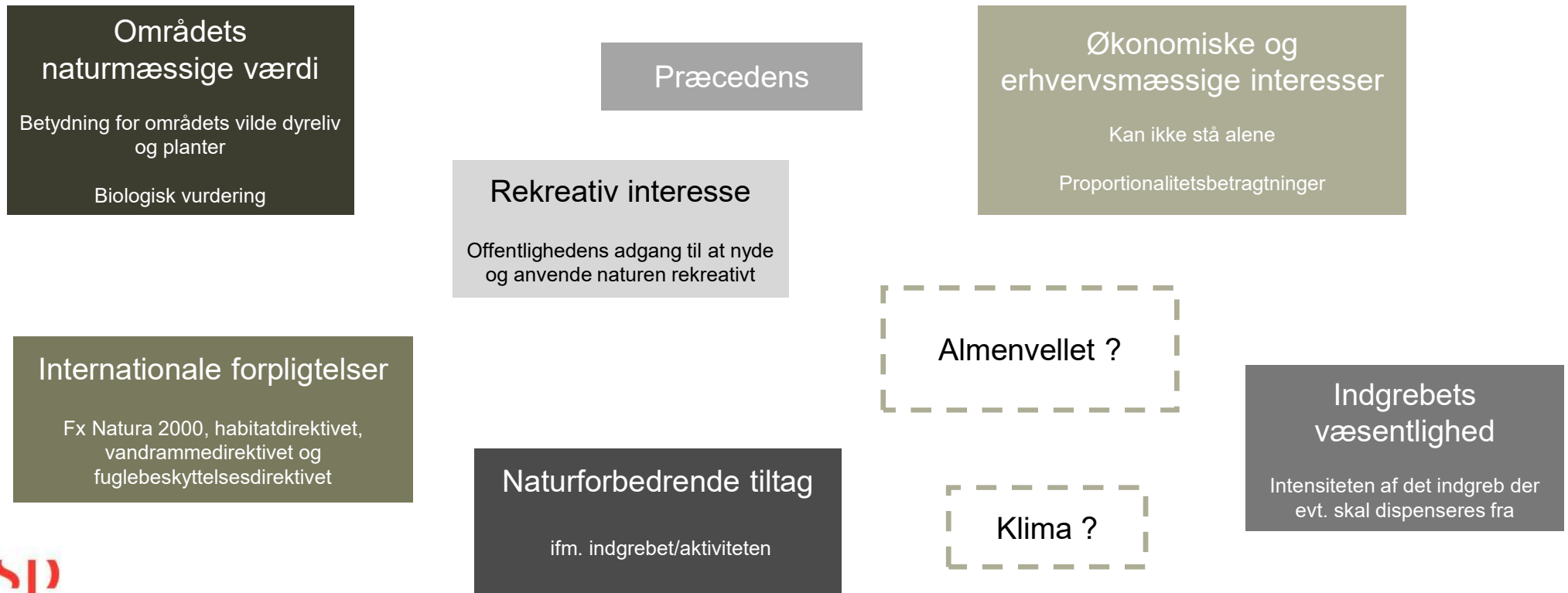
Forarbejder:

"Det er således ikke nok, at der er påvist en væsentlig jordbrugs- eller anden økonomisk interesse i, at et indgreb finder sted. Der må tillige enten være tale om et område, som ud fra fredningsmæssige hensyn vurderes som uden særlig interesse, for at man eventuelt kan acceptere, at der sker indgreb i dets tilstand, eller at det påtænkte indgreb i sig selv ikke skønnes at medføre nogen afgørende forrykning af tilstanden i området.

Dog vil det naturligvis ikke kunne udelukkes, at andre særlige forhold må tages i betragtning..."

Interesseafvejningen

Hvad kan der lægges vægt på ved vurderingen af, om et tilfælde er *særligt* ?

Klima & hensyn til almenvellet

Hensynene bag NBL § 3

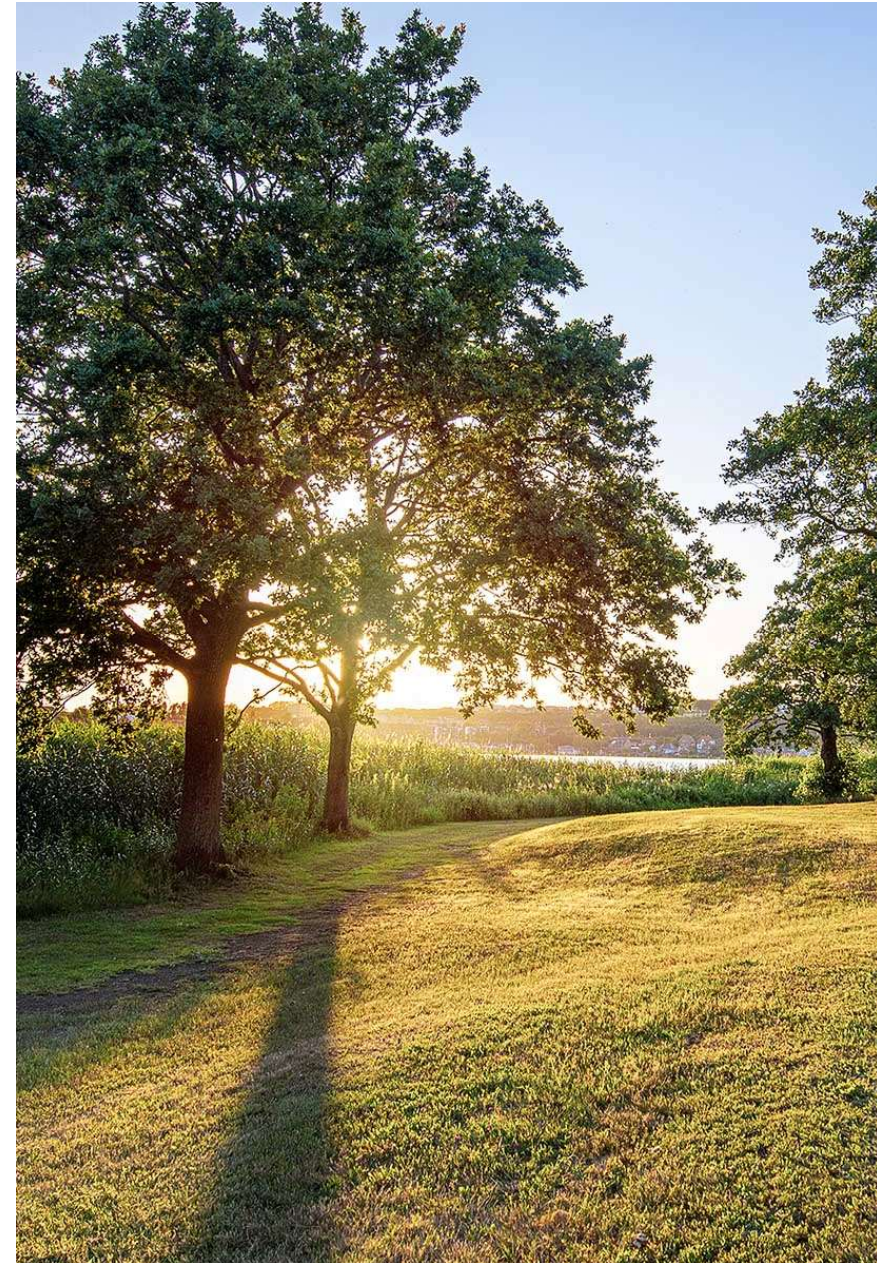
Klimatilpasningsportalen

Afledning af vand til vandløb

"... at specielle samfundsmæssige, herunder især nationale interesser, fx i alternative energiformer såsom vindmøller, i den konkrete sag vil kunne medføre en forskydning af den vægt, der tillægges de naturbeskyttelsesmæssige hensyn, som bestemmelserne tilsigter at varetage.", jf. LFF1991-10-24 nr. 70

Erstatningsnatur

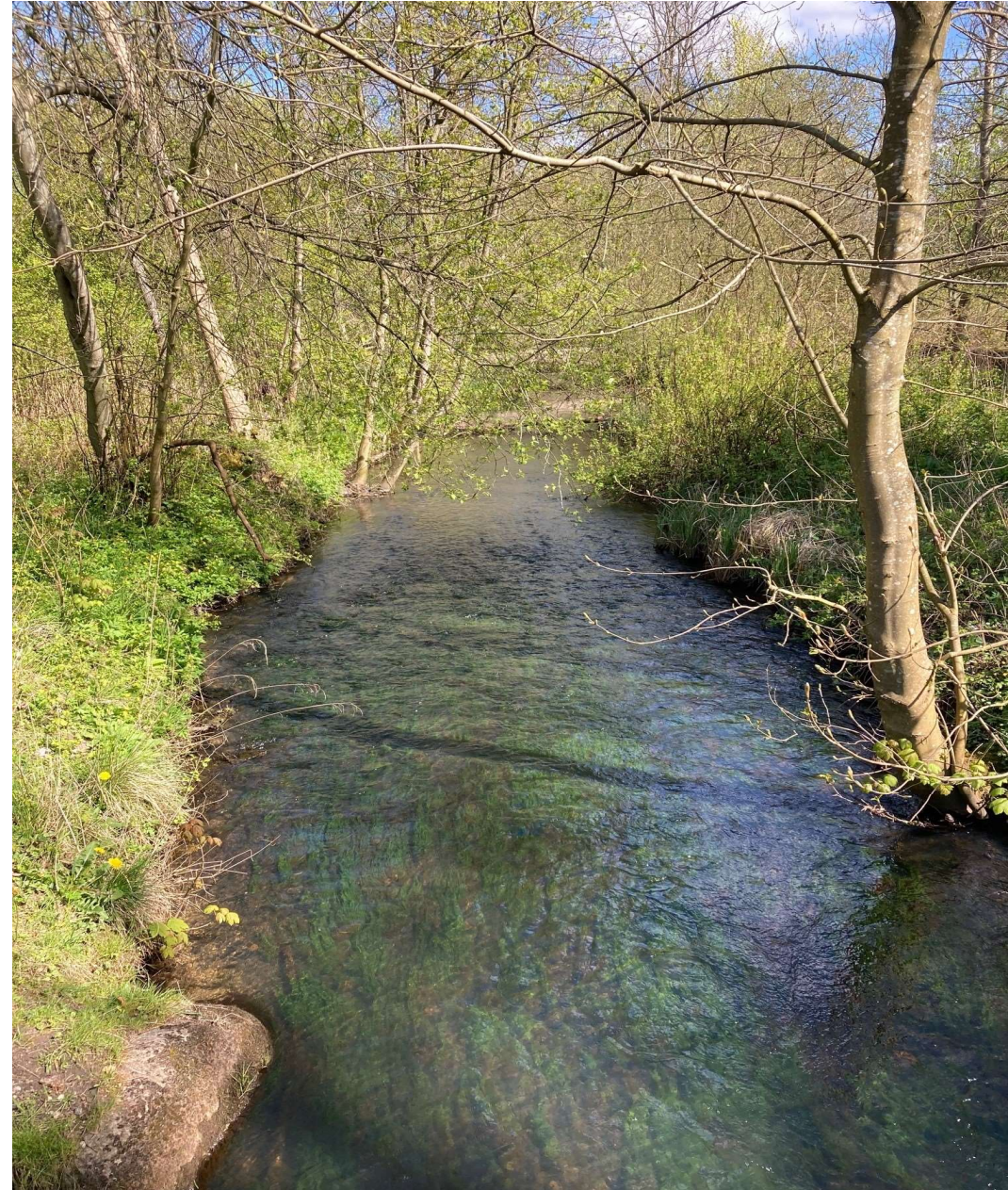
- Dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 kan meddeles på vilkår.
- §3-dispensation kan fx gives på vilkår om etablering af erstatningsnatur.,
- Forarbejderne til naturbeskyttelsesloven udtaler følgende herom:
 - *"Man bør imidlertid udvise tilbageholdenhed, da det ud fra en naturfredningsmæssig synsvinkel normalt vil være langt at foretrække, at de oprindelige naturområder med deres særegne karaktertræk bibeholdes i videst muligt omfang."*
- Det følger af retspraksis, at etablering af erstatningsnatur ikke udgør et forhold, som i sig selv medfører, at der kan meddeles dispensation. Dette uanset erstatningsnaturen på sigt forventes at have bedre naturkvalitet, jf. MAD 2008.2254

HORTEN

I praksis

wsp

Nyt hospital, Nordsjælland

- Inddragelse af 60.000 m² beskyttet natur til hospital, station og byudvikling.
- Padder lever i beskyttet natur som påvirkes.
- Det er ikke muligt at finde "relevant" landbrugsjord som erstatning for natur.
- De etablerede regnvandsbassiner accepteres som beskyttet natur.
- Plejetiltag og naturforbedring af Salpetermosen som erstatning/kompensation.
- Omfattende grøn strukturplan

Nyt Hospital Nordsjælland

Miljø og Fødevareklagenævnets afgørelse af 12.
november 2019, sag 19/04667

Faktum:

- Region H ville opføre nyt hospital. Hospitalet skulle placeres i umiddelbar nærhed af beskyttede naturområder (mose og eng), men ikke i selve områderne.
- Spørgsmålet var, om der gyldigt kunne gives dispensation til at inddrage visse beskyttede naturområder og etablere parkeringspladser på disse områder (rundt om hospitalet)
- Hillerød Kommune meddelte dispensation fra § 3 til inddragelse af 16.400 m² beskyttet natur.

Nyt Hospital Nordsjælland

Fortsat

Kommunens afgørelse

- Kommunen lagde herved vægt på følgende forhold:
 - at etablering af Nyt Hospital Nordsjælland **tilgodeser væsentlige samfundsmæssige interesser,**
 - at det med den valgte placering af hospitalet er en forudsætning, at der inddrages beskyttede arealer til infrastrukturanlæg,
 - at det (jf. lokalplanen for området) er nødvendigt at etablere et antal parkeringspladser tæt ved hovedindgangen – og dermed i beskyttede naturarealer. Antallet af parkeringspladser er i den forbindelse begrænset til et minimum, og
 - at vilkårene i dispensationen sikrer, at der sker naturpleje og etableres erstatningsnatur (i forholdet 1:1).

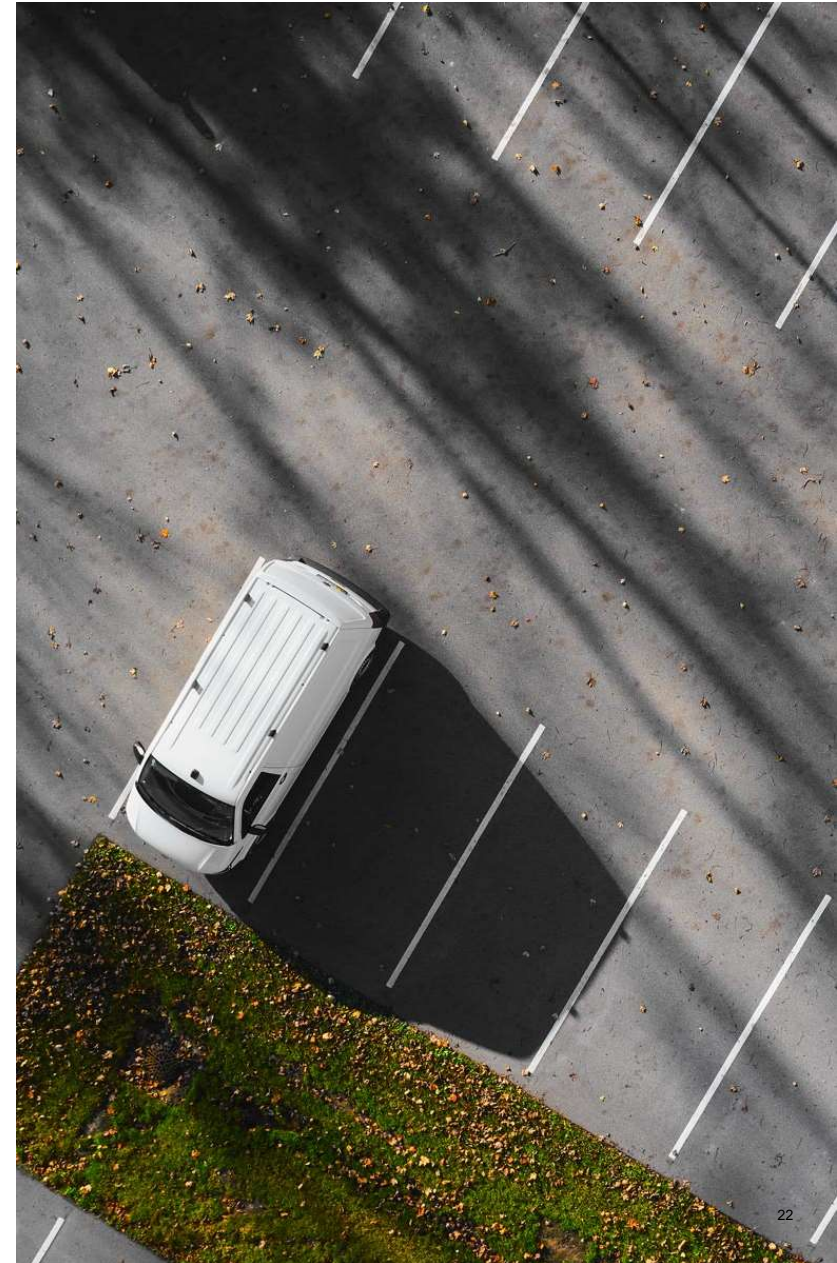
Klager

- Danmarks Naturfredningsforening (Afd. Hillerød) indgav klage over den meddelte dispensation og gjorde bl.a. gældende at:
 - Dispensationspraksis er restriktiv
 - Etablering af parkeringspladser er ikke "særlige tilfælde"
 - Parkeringspladserne kunne have været lagt et andet sted end i det beskyttede naturområde
 - Behovet for parkeringspladserne er uafklaret
 - Evt. erstatningsnatur skal minimum være i forholdet 1:2
 - 1:1 = utilstrækkeligt

Nævnets afgørelse

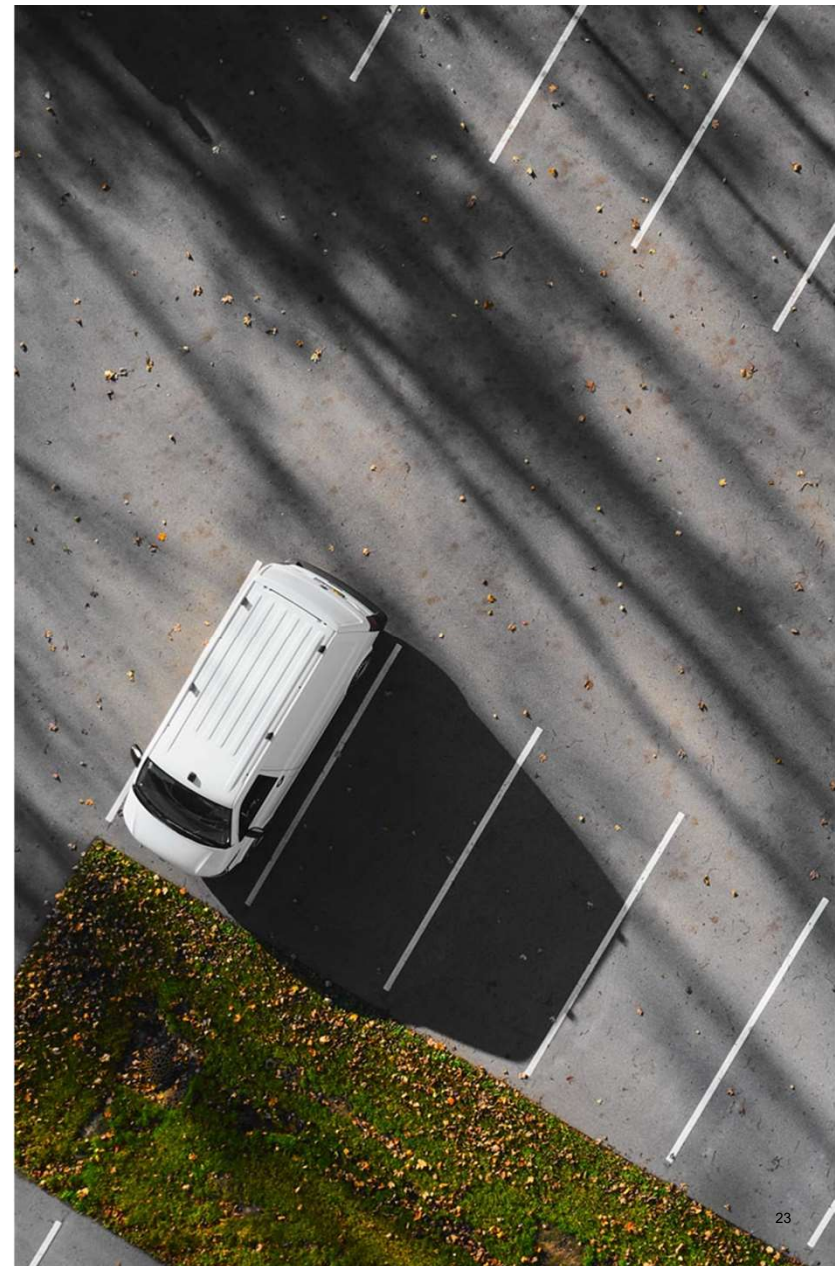
- Nævnet lagde til grund, at en række beskyttede arter fandtes i de områder som skulle inddrages til parkeringspladser
- Dispensationen skulle derfor vurderes i lyset af de strengere regler i habitatdirektivet
- Herefter var det ikke nævnets opfattelse, at de foreslåede afværgeforanstaltninger (erstatningsnatur) var nok til at sikre bilag IV-arterne i tilstrækkeligt omfang mod indgrebets konsekvenser
- Kommunens dispensation blev derfor ophævet og sagen hjemvist

Særligt interessant anførte nævnet dog.....

Nævnets afgørelse

"De anførte bestemmelser er under ét udtryk for en generel samfundsmæssig interesse i, at de beskyttede naturtyper opretholdes og ikke løbende forringes. Dog vil det ikke kunne udelukkes, at andre særlige interesser må tages i betragtning, herunder særlige samfundsmæssige interesser i et projekt samtidig med, at den pågældende naturlokalitet er af mindre interesse. Det beror på et konkret skøn, om der er tilstrækkeligt grundlag for at meddele dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3. Ved vurderingen lægges bl.a. vægt på, om der er tale om et nødvendigt formål, som bør gå forud for den generelle beskyttelsesinteresse i området."

Hvad så nu?

Nyt Hospital Nordsjælland

- Antallet af parkeringspladser nedjusteret fra 2.800 p-pladser til 2.000 p-pladser .
- Med den nye løsning er det blevet muligt at skabe erstatningsnatur på et areal, der er dobbelt så stort som arealet af den mose (dvs. erstatningsnatur i forholdet 1:2).
 - Erstatningsnaturen udgøres af mose (11.500 m²), vandhul (600 m²) og eng (1.100 m²).
- Hospitalets parkeringspladser flyttet væk fra det beskyttede naturområde, så det kun er nødvendige adgangsveje og stier, som berører beskyttet natur.
- Ikke kendskab til verserende klagesag herom.

Vridsløselille

Miljø og Fødevareklagenævnets afgørelse af 13. november 2024, sag 23/12782

Faktum

- Albertslund Kommune havde givet dispensation til *udvidelse og ændring* af en beskyttet sø samt *nedlæggelse* af en beskyttet sø
 - Sø nr. 1, der skulle udvides og ændres havde et areal på 1.789 m²
 - Sø nr. 2, der skulle nedlægges havde et areal på 752 m²

Sø nr. 1 skulle efter ændringen udvidelsen have et areal der svarede til de to søer tilsammen – det samlede antal "sø-m²" skulle altså forblive det samme.

Den nye sø skulle desuden fungere som regnvandsbassin så det blev lettere at håndtere større regnhændelser.

A0

OBS: andet sted står der: "Endvidere har kommunen påpeget, at anlægsarbejdet omkring regnvandsbassinerne er midlertidigt, og at det nye regnvandsbassin vil have en overflade, som er ca. tre gange så stort som de nuværende."

Forfatter; 2025-02-26T18:20:54.771

Vridsløselille

Fortsat

Kommunens afgørelse

- Kommunen havde i deres dispensation lagt til grund, at "bassinerne [var] uden nævneværdigt liv og vandet sort og iltfrit"

Klager

- Klager hævdede, at "den planlagte nye sø vil ikke være naturforbedrende for de arter, som fouragerer og lever omkring søerne"

Vridsløselille

Nævnets afgørelse

Nævnet udtalte, at dispensation kunne meddeles, og lagde vægt på

- at den nye sø indgår som en del af klimasikringen af bydelen "Vridsløse",
- at søen er en nødvendig del af projektet, og
- at projektet, efter nævnets vurdering, er naturforbedrende.

Lodsejers sø i Hedensted

Miljø og Fødevareklagenævnets afgørelse af 8. november 2019, sag 19/00589

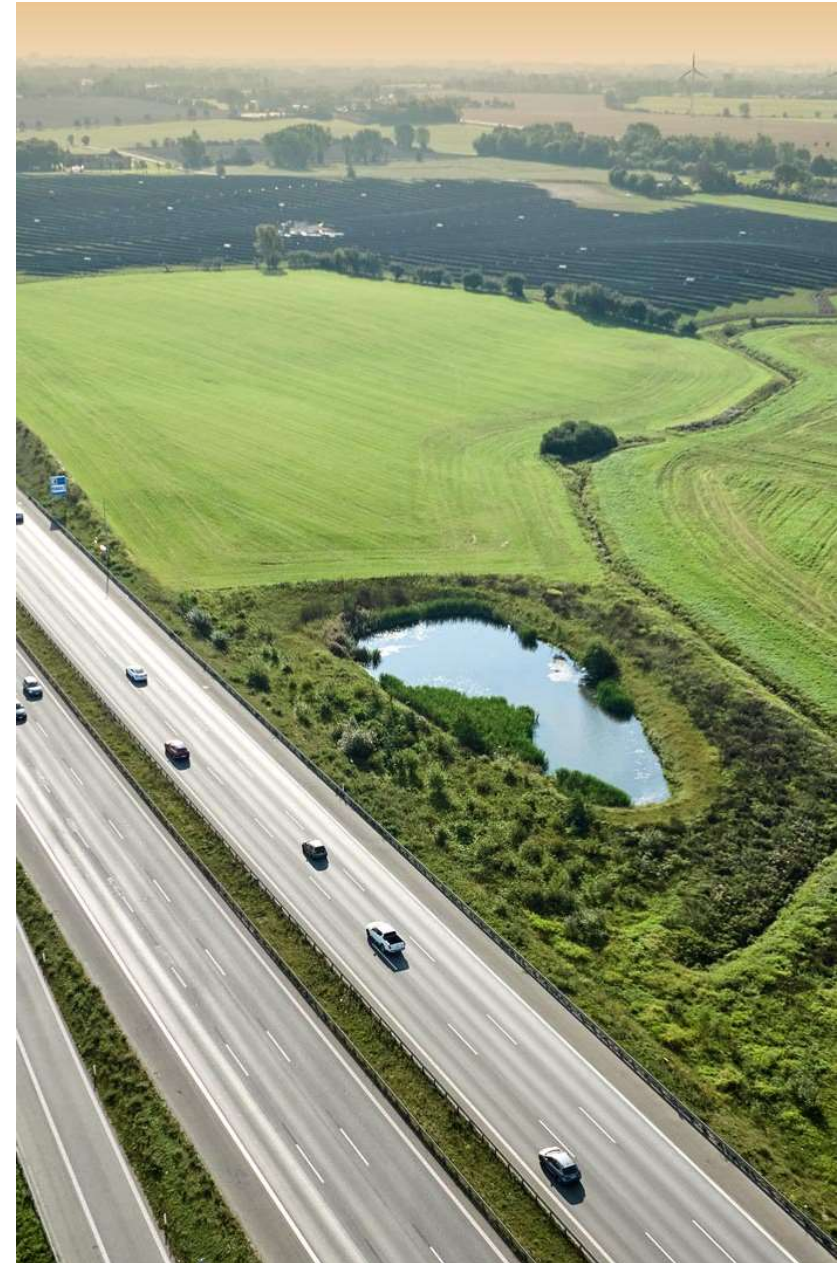
Faktum:

Hedensted Kommune havde meddelt dispensation til en lodsejer, således at hun kunne nedlægge en sø på hendes grund og fylde arealet op med grus.

Dispensationen var gjort betinget af, at lodsejeren etablerede en dobbelt så stor sø *"når der bliver mulighed for det"*

Klager, en lokalafdeling af Dansk Ornitologisk forening, klagede over dispensationen og anførte, at

- Dispensationen er givet på et tyndt grundlag,
- der i dispensationen ikke er fastsat tilstrækkelige betingelser for etablering af erstatningssøen, og
- en nedlæggelse af den eksisterende sø uden etablering af en erstatningssø vil være en forringelse af en i forvejen presset ferskvandsfauna.

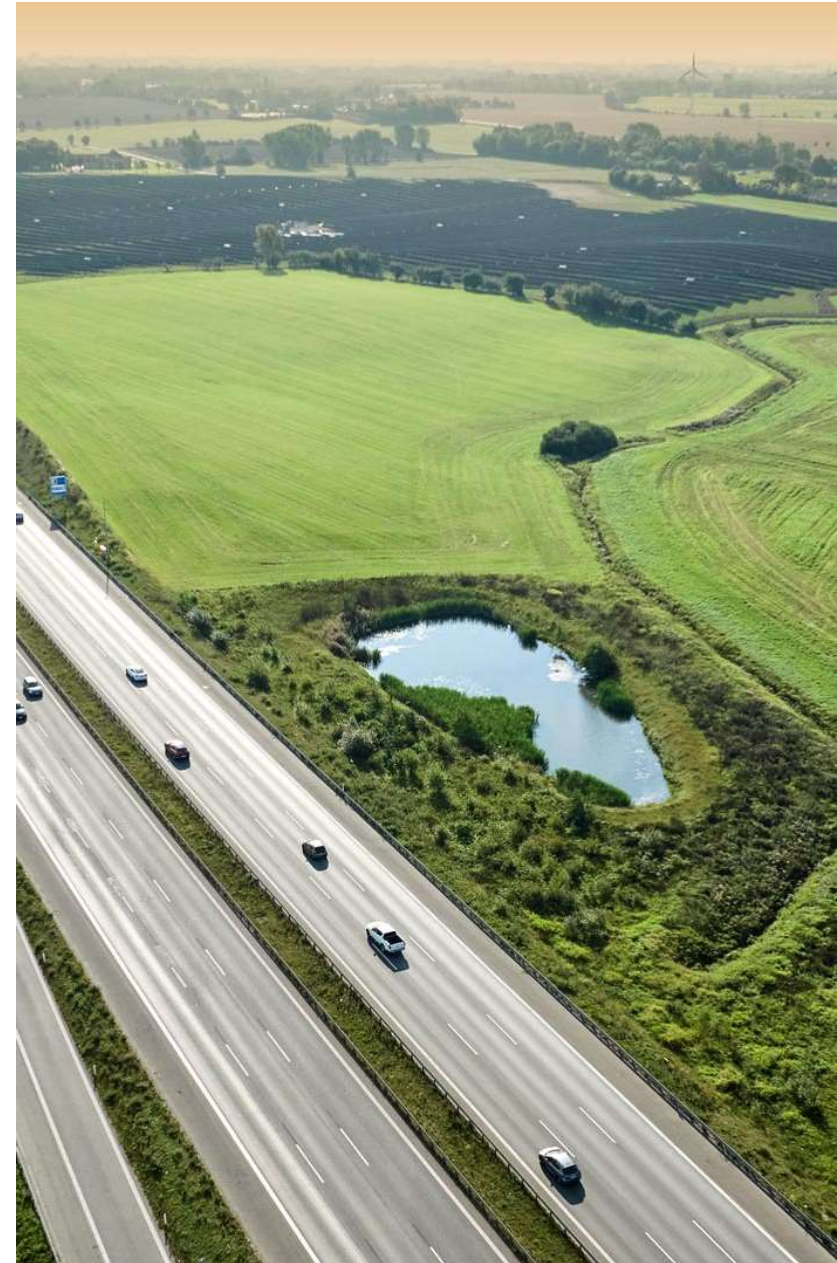
Lodsejers sø i Hedensted

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Nævnet opretholdte dispensationen og lagde vægt på

- søens betydeligt forringede naturværdier,
- at søen var beliggende ud til en befærdet vej og var uden tilknytning til anden natur.
- *"Videre er det indgået i vurderingen, at der i den meddelte dispensation er fastsat krav om, at der skal etableres en erstatningssø med et areal på minimum 400 m²"*

Dispensationen blev af nævnet gjort betinget af, at erstatningssøen skulle opføres 1 år forinden opfyldning af den sø der var ansøgt om tilladelse til at nedlægge.

Almenvellet som kriterium?

Opsamling

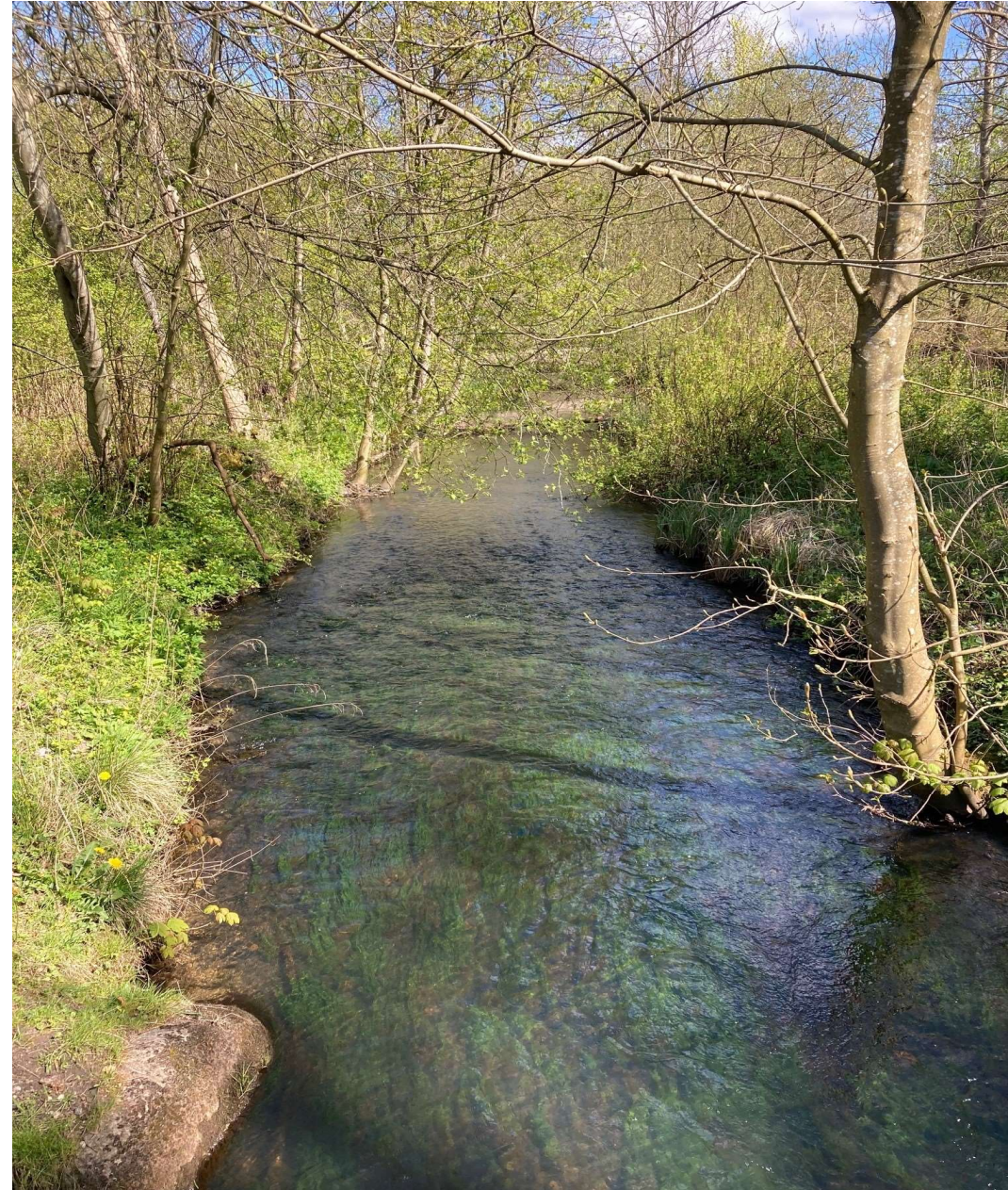
- I sagen fra Vridsløse indgik det som et afgørende kriterie i nævnets vurdering, at dispensationen fra § 3 var nødvendig for at realisere klimasikringen af en ny bydel
- I sagen fra Hillerød udtalte nævnet, at *særlige samfundsmæssige interesser i et projekt* er et gyldigt hensyn at tage, når det skal vurderes om der kan dispenseres fra § 3
- Formålet bag hovedreglen i NBL § 3 er netop at tilgodese almenvellets interesser
 - *"idet reglerne er udtryk for en generel samfundsmæssig interesse i, at de beskyttede naturtyper opretholdes"*
 - I afslagssager (fx 22/07180 MFKN): *"Videre har nævnet lagt vægt på, at der ikke er oplysninger om, at det ansøgte har andre end rent private formål"*

HORTEN

**Hvad kan I tage
med hjem- svar
på spørgsmål?**

wsp

Spørgsmål

1. Hvornår må myndigheden give en §3 dispensation?
2. Hvor tungt vejer naturbeskyttelsesloven ift. anden lovgivning f.eks. vandløbsloven, miljømålsloven, miljøbeskyttelsesloven, habitatdirektivet osv.?
3. Kan man overhovedet få dispensation fra §3 til at anvende beskyttet natur til periodevis rensning af overfladevand?
4. Har myndigheden forpligtigelse til at opretholde en god naturtilstand eller er det naturen selv der "vælger" at vokse ud af §3 eller måske blive til en §3 beskyttet natur?
5. Har det betydning at den beskyttede natur er blevet ringere pga. f.eks. klimaforandringer, og er i fare for at blive endnu ringere?
6. Hvad kan myndigheden stille af krav til ansøger ift. naturforbedrende tiltag?
7. Hvornår er et projekt så vigtigt for almenvellet at en §3 dispensation kan/bør gives?

Svar

1. Kommunalbestyrelsen kan *i særlige tilfælde* meddele dispensation. Afhænger af en konkret interesseafvejning af områdets betydning, indgrebets art og virkninger mv.
2. Dispensationsbeføjelsen skal administreres under hensyntagen til øvrig lovgivning, fx gælder særlig restriktiv dispensionspraksis i Natura 2000-områder og dispensation skal træffes i overensstemmelse med vandplanlægning for området.
3. Vil den periodevise rensning indebære ændringer i området tilstand? Aktivitetens virkning er afgørende. Hvis ja, så kan der meddeles dispensation, hvis der foreligger et *særligt tilfælde*.
4. Et areal kan vokse sig ind i- og vokse sig ud af § 3. Myndigheden har ikke i medfør at naturbeskyttelsesloven en generel forpligtelse til at opretholde en god naturtilstand i § 3-områder. Det kan dog følge af anden lovgivning.
5. Dette moment kan indgå i interesseafvejningen af, om der kan meddeles dispensation.
6. Myndigheden kan stille vilkår om kompenserende foranstaltninger som erstatningspleje eller etablering af erstatningsnatur, herunder erstatningsnaturtypen
7. Såkaldte "specielle samfundsmæssige interesser", vil der efter omstændighederne kunne danne grundlag for dispensation. Fx klimatilpasningsprojekter. Afhænger af en konkret interesseafvejning.